

HANDELS- OG SØFARTSMUSEET PÅ KRONBORG

Årbog 2010

Udgivet af SELSKABET HANDELS- OG SØFARTSMUSEETS VENNER

HANDELS- OG SØFARTSMUSEETS ÅRBOG

2010-udgaven er bind 69 i rækken af museets årbøger
© Handels- og Søfartsmuseet.

Redaktion: Jørgen Selmer og Kåre Lauring
Oversættelser: Len Nossell
Redaktionssekretær: Jørgen Marcussen

ISBN 978-87-7015-004-0
ISSN 0085-1418

Grafisk formgivning: Peter Dyrvig Grafisk Design
Bogen er sat med Myriad Pro og ITC Laurel
Trykt hos P. J. Schmidt Grafisk, Vojens

Der kan i årbogen være illustrationer, hvis
rettighedshavere ikke har kunnet findes.
Ved henvendelse til Handels- og Søfartsmuseet vil
kopieringsaftale kunne indgås.

www.maritime-museum.dk

Årbogens forfattere er alene ansvarlige for deres bidrag.
Aftryk af referat af årbogens indhold er tilladt, når
årbogen angives som kilde og et eksemplar af aftrykket
indsendes til Handels- og Søfartsmuseet.
Ved aftryk i større omfang må forfatterens samtykke
indhentes gennem redaktionen.

Bogladepris kr. 295,00

Forsideillustration:

Aftenstemning i Hamburg havn set fra M/S CLEMENTINE
MÆRSK, april 2010. Fotoet er taget fra skibet, der
regelmæssigt anløber Hamborg på dets rute Fjernøsten-
Europa. Synet af byen set fra skibet er ofte den eneste
kontakt besætningen får med havnen. Kajpladsen med
gantrykranerne er reserveret i forvejen, og den stramme
tidsplan efterlader kun lidt eller ingen tid til en landlov
for besætningen.

(Foto Torkil Adersen)

Register til årbøgerne 1942-61 findes i årbog 1961,
til 1962-66 i årbog 1966,
til 1967-71 i årbog 1971,
til 1972-76 i årbog 1976,
til 1977-81 i årbog 1982,
til 1982-86 i årbog 1986,
til 1987-91 i årbog 1991,
til 1992-96 i årbog 1997,
til 1997-01 i årbog 2002,
til 2002-06 i årbog 2007,
og næste femårsregister vil fremkomme i årbog 2012.

Front cover picture:

The evening atmosphere in Hamburg harbour as seen
from the M/S CLEMENTINE MÆRSK, April 2010.
The photo is taken from the ship, which calls regularly
at Hamburg on its route from the Far East to Europe.
The view of the town from the ship is often the only
contact that the crew has with the port. The quay berth
with the gantry cranes is reserved beforehand, and the
tight schedule leaves little or no time for the crew to get
shore leave.

(Photo Torkil Adersen)

Indhold

Forord

Danmarks nye søfartsmuseum – første spadestik 5

Torkil Adersen

På tur med M/S CLEMENTINE MÆRSK
En landkrabbes oplevelser på et moderne handelsskib 7
On Tour with M/S CLEMENTINE MÆRSK. A Landlubber's Experiences on a Modern Merchant Ship

Erik Gøbel

Øresundstolden og dens regnskaber 1497-1857 41
The Sound Toll Registers, 1497-1857

Jakob Seerup

Historien om de danske vagtskibe i Sundet, på Storebælt og Københavns Red 73
Guardships of the Royal Danish Navy in the 18th century

Kåre Lauring

Dansk slavehandel – en underskudsforretning? 101
Danish Slave Trade – a Loss-making Business?

Frede Bak

Galeasefører og meget mere i Grønland 139
Master of a Galeas in Greenland and a lot more besides

Årsberetning 2009-2010 for Handels- og Søfartsmuseet	152
Bestyrelse og personale	176
Selskabet Handels- og Søfartsmuseets Venner – bestyrelse og beretning 2009-2010	179
Selskabet Handels- og Søfartsmuseets Venner – medlemskab og tilskud	185
Nye medlemmer i Venneselskabet	186
Firmamedlemmer per 2010	187
Museumsbutikken	188

Danmarks nye søfartsmuseum – første spadestik

17. september 2010 var kulturminister Per Stig Møller i Helsingør for at foretage det første spadestik til Danmarks Nye Søfartsmuseum, der opføres på basis af generøse donationer fra en lang række fonde. Hermed blev det markeret, at byggeriet af BIG arkitekternes fantastiske underjordiske museum, placeret omkring den gamle dok 1 fra Helsingør Skibsværft, nu er gået i gang.

Det vil ikke være nogen nyhed for denne årbogs læsere, at der gennem flere år er arbejdet på forberedelserne til det nye museum, men året 2010 vil alligevel stå som en milepæl. Det var året, hvor museumsbyggeriet startede, og hvor udstillingsarbejdet med udstillingsdesignerne Kossmann.dejong for alvor gik i gang. Det var også året, hvor vores kommende naboer, Kulturværftet og Kronborg, begge kunne indvie henholdsvis nyindrettede bygninger og nye formidlingstiltag i og omkring det gamle slot. Det er hermed tydeligt for enhver, at det nye søfartsmuseum er på vej, og at det kommer til at ligge lige midt i et kulturelt og oplevelsesmæssigt kraftfelt af internationalt format.

Et er at bygge et nyt museum. En mindst lige så vigtig udfordring er at sikre en fornuftig drift af museet, så de store investeringer i byggeriet kommer til at give det rette afkast i form

af skiftende udstillinger og aktiviteter, der år efter år kan tiltrække publikum i alle aldre fra nær og fjern. Vi er derfor nu i fuld sving med at sondere mulighederne for at udnytte vores brede vifte af samarbejdspartnere til at sikre liv, kraft og synlighed for det nye museum. En del aktiviteter skal baseres på indtægtsdækket virksomhed, men der er også behov for øgede bevillinger, og vi må derfor hilse det med stor tilfredshed, at Helsingør Kommune har vedtaget fra 2011 at yde driftstilskud til museet i forlængelse af hovedtilskudsyderen, Kulturministeriet.

Igennem mange år har museet nydt godt af årlige tilskud fra Selskabet Handels- og Søfartsmuseets Venner, der som en meget væsentlig indsats finansierer udgivelsen af denne årbog, der i år udkommer for 69. gang. Årbog 2010 afspejler ligesom tidligere årgange, at museets basis er viden. Den viden, der ligger i samlingerne af genstande, billeder, erindringer, arkivalier og bøger. Den viden, der skabes ved indsamling, bevaring, registrering og forskning.

På de følgende sider skildrer Torkil Adersen livet om bord på containerskibet CLEMENTINE MÆRSK i 2010. Artiklen er resultat af et etnologisk feltarbejde, hvor A.P. Møller-Mærsk havde inviteret museet med om

bord på et af de moderne containerskibe. Skildringen af nutidens søfartserhverv skal nemlig have en fremtrædende plads i det nye museums udstillinger.

Men selv gamle velkendte emner skal undertiden tages op til revision. Det sker her i Kåre Laurings artikel om den danske slave-skibsfart mellem Guldkysten og Dansk Vestindien. Modsat den almindelige opfattelse påpeges det, at sejladserne i sig selv ikke var nogen guldgrube, og at billedet af ofre og skurke er noget mere nuanceret, end de fleste forestiller sig i dag.

Kronborg åbnede i år en ny permanent udstilling om Øresundstolden, og museet kvitterer med at bringe nyt om emnet i Erik Gøbels artikel, der trækker trådene fra de bevarede originale toldprotokoller helt op til den meget spændende igangværende digitalisering

af materialet, der i løbet af et par år vil gøre det muligt for både forskere og andre interesserede at læse de komplette tekster på nettet.

Vores gamle samarbejdspartner Orlogsmuseet v. Jakob Seerup har også Øresund i fokus. Vi er her i 1700-tallet og får historien om de vagtskibe, der regulerede den tætte trafik ind og ud af Østersøen.

I Frede Baks artikel ser vi, hvordan erindringer og dagbøger på bedste vis kan skildre den store historie ud fra det enkelte menneskes oplevelser. Det møder vi her med levende beretninger i galeasefører Christian Niensens dagbog fra Grønland o. 1900.

God læselyst!

Jørgen Selmer

Museumsdirektør